

ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНИЙ РОЗВИТОК УЧНІВ У СУЧАСНОМУ МЕДІЙНОМУ ПРОСТОРИ

У статті розглянуто проблему художньо-естетичного розвитку школярів у сучасному медіапросторі, розкрито педагогічні умови художньо-естетичного розвитку в медіасередовищі.

Ключові слова: *медіаосвіта, медіакультура, медіасередовище, медіаресурси, художньо-естетичний розвиток.*

The article focuses on the problem of artistic and aesthetic development of students in modern media space conditions; pedagogical conditions of artistic and aesthetic development in media sphere are grounded.

Key words: *media education, media culture, media sphere, media resources, artistic and aesthetic development.*

Проблема художньо-естетичного розвитку та естетичної культури школярів в умовах стрімкого піднесення інформаційних технологій і мас-медіа є сьогодні особливо актуальною. Глобалізація інформаційного простору як важлива складова сучасної цивілізації є однією з невід'ємних чинників у формуванні особистості, де вагому роль відіграють естетичні цінності, естетичне ставлення до світу. Художньо-естетичний розвиток сучасних школярів відбувається в новому медійному середовищі. ЗМІ, зокрема телебачення, інтернет-сайти, блоги тощо, заповнили всі сфери життя. Медіа виконують не лише функцію комунікації, а й продукують культуру сьогодення. Тому на формування ціннісних орієнтацій, естетичної культури особистості інформаційне середовище має неабиякий вплив. У зв'язку з цим, процес художньо-естетичного розвитку школярів у сучасному медіапросторі набуває нового значення.

Проблемі взаємодії сучасних медіа й учнівської молоді було присвячено низку досліджень. Зокрема, перцептивну діяльність і художньо-естетичне виховання в контексті медіакультури вивчали Л. Баженова, О. Баранов, Г. Дейкіна, Л. Городенко, О. Дронова, Л. Зазнобіна, І. Левшин, О. Нечай, Н. Темах, Ю. Усов; зміст і форми медіаосвіти молоді розглядали А. Іщенко, С. Кіперман, О. Савченко, І. Челишева, О. Хомич; художньо-естетичний розвиток засобами медіаресурсів досліджували О. Бондаренко, С. Іванова, Ж. Мацкевич, В. Сич, В. Тавровська, О. Федоров та інші.

Нині продовжують дослідження взаємовпливу мас-медіа та розвитку художньої культури й художньо-естетичних смаків Ю. Бондур, В. Башманівський, А. Вартасов, Т. Євтухова, К. Кошак, К. Розлогов, М. Туровська, С. Шандрук, О. Шариков, М. Ямпольський та інші.

Дослідники відзначають, що разом з літературою, музикою та іншими видами мистецтв медіаосвіта має досить потужний вплив на художньо-естетичний розвиток молоді, а спілкування учнів з медіаресурсами знаходиться чи не на першому місці. Водночас медійна культура органічно ввібрала в себе риси літератури, музики, театру, образотворчого мистецтва тощо. Вона відповідає сучасним потребам суспільства, пропонує форми та методи впливу на учнів, на формування їхніх естетичних цінностей, уподобань і смаків, допомагає вчителю доповнити традиційну освіту відповідно до сучасних вимог. Тому вважаємо, що на сьогодні проблема художньо-естетичного розвитку, формування художніх смаків медійними засобами є досить значущою.

Незважаючи на те, що проблемою впливу сучасної медіакультури на молоде покоління цікавилася багато дослідників, це питання лишається новим і актуальним.

Метою нашої статті є визначення особливостей та виділення педагогічних умов художньо-естетичного розвитку школярів у сучасному медіапросторі; з'ясування ролі медіаосвіти в становленні особистості.

У час зростання інформаційної складової соціального простору медіа є одним з основних чинників соціалізації молодого покоління, каналом трансляції інформаційних повідомлень. Медійні засоби зумовлюють інформаційні відносини в суспільстві, визначають нову систему взаємодії молоді зі світом. Тому художньо-естетичний розвиток молодого покоління під впливом медіакультури нині набуває особливого значення.

Але варто підкреслити, що означена проблема є досить суперечливою в нинішній час. Чимало педагогів, психологів та інших фахівців відзначають негативний вплив мас-медіа на формування особистості. Останнім часом Інтернет і телебачення пропонує багато фільмів, різних серіалів, де показано аморальне життя молоді, шахрайство, бандитизм, терор, наркоманію тощо. Таким чином сучасні мас-медіа маніпулюють свідомістю школярів. А ось фільмів про здоровий спосіб життя, людську доброту, справедливість, істинні духовно-моральні цінності людини, її активну роль у житті суспільства обмаль, через що й утрачаються ціннісно-художні орієнтири нинішніх школярів. Адже молодь, зокрема підлітки, є досить чутливими до таких трансформацій, тому особливо переймаються цим питанням педагоги, психологи, соціологи, журналісти та ін.

Водночас фахівці відзначають, що медіатехнології мають і позитивний вплив на школярів. Вони відіграють особливу роль у становленні особистості молодого покоління, виступають засобом формування системи поглядів на світ. А оскільки сучасне життя не може обходитися без використання медійних технологій, то вчені та педагоги намагаються знайти шляхи відповідного сприйняття учнями нових інформаційних медіа. Фахівці не вважають медіапростір безпечним для дітей, але шукають такі резерви, які будуть психологічно сприятливі для школярів, адже сьогодні медіа стають, окрім спілкування, ще й важливим засобом пошуку інформації, зокрема пізнавального та навчального характеру.

Нині перед системою освіти постало завдання формування й розвитку в учнів таких навичок і вмінь, які дали б змогу орієнтуватися в численних

інформаційних джерелах, оцінювати й аналізувати отриману інформацію з метою досягнення певного рівня виконання різноманітних завдань. Вирішити цю проблему покликана медіаосвіта, яка, за Концепцією впровадження медіаосвіти в Україні (2010), трактується як «частина освітнього процесу, спрямована на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою мас-медіа, включаючи як традиційні (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітні (комп'ютерно-опосередковане спілкування, Інтернет, мобільна телефонія) медіа з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій» [1].

Термін «медіа» пішов від латинського «medium», що означає засіб, посередник. О. Хомич зазначає, що медіа «позначають технічні засоби створення, зберігання, поширення, сприйняття інформації та обміну її між автором повідомлення і масовою аудиторією, і в сучасному світі повсюдно вживається як аналог терміна ЗМК – засоби масової комунікації» [2, с. 44].

Сьогодні часто зустрічаються такі терміни, як «медіаосвіта», «медіакультура», «медіапедагогіка», «медіаграмотність», «медіаторчість», «медіарезерви», «медіасередовище» тощо. Ці поняття й окреслюють проблеми освіти та виховання, і художньо-естетичного розвитку зокрема.

Батьки та педагоги нині не можуть не визнавати впливу медійного простору на школярів, хоч ця проблема досить суперечлива. Тому саме в шкільному віці так важливо розвивати незалежне ставлення до інформації, свідомий підхід до вибору медіаресурсу, критичну оцінку низькопробної продукції і таким чином дбати про формування художньо-естетичних цінностей і вподобань учнів. Адже художньо-естетичний розвиток, зокрема й формування художнього смаку, «сприяє розвитку творчої думки, умінню сприймати та оцінювати твори мистецтва, виховує бажання пізнавати прекрасне в мистецтві та в навколишній дійсності, знайомить учнів зі світом природи і людських взаємин, спонукає до гармонії в стосунках» [3, с. 8].

Водночас існує чимало актуальних педагогічних проблем, що з'являються в процесі художньо-естетичного розвитку школярів засобами медіаресурсів. Їх визначає О. Дронова: «Здоров'язбереження, відбір ефективних видів медіа, визначення змісту та форм включення медіаматеріалу в педагогічний процес, розробка програми навчання дітей різним видам діалогу з медіасвітом (пробудження художньо-естетичної активності, розвиток пізнавальної активності та критичного мислення), медіакультура батьків, медіапрофесійність педагога, збереження пріоритету безпосереднього спілкування дитини з довкіллям та соціумом» [4, с. 88]. Дослідниця вважає, що медійна культура батьків формує культуру учнів. Через це, дбаючи про художньо-естетичний розвиток школярів, необхідно засобами культурно-педагогічної просвіти відкорегувати медіакультуру батьків. З цією метою педагоги разом з батьками повинні показувати дітям, окрім медійних, ще й інші шляхи пошуку потрібної інформації. Це і художня творчість, і філософські розмови з дорослим, і колекціонування тощо. Адже художньо-естетичний розвиток особистості пов'язаний передусім з красою і мистецтвом, супроводжується індивідуалізацією, перцептивною активністю, роботою уяви, асоціативним мисленням, умінням осмислювати отриману інформацію тощо.

Та все ж таки, потрапляючи у віртуальне співтовариство з Інтернетом та з іншою медіапродукцією, учні мають багато можливостей для культурного обміну та особистісного росту. Вони не завжди в реальному житті можуть ознайомитися з шедеврами національної та світової літератури, музики, кіно, живопису, скульптури, архітектури. Тут знадобляться медіаресурси, Інтернет, що допоможуть школяреві краще пізнати світ і себе. Сприятливі культурному збагаченню та художньо-естетичному розвитку за певних педагогічних умов можуть, зокрема, пізнавальні телевізійні програми, відеофільми, художня література, інтернет-сайти, блоги тощо, що збагачують поліхудожнє середовище, формують художню картину світу.

У зв'язку з цим, вважаємо за необхідне виділити педагогічні умови художньо-естетичного розвитку учнів у сучасному медійному середовищі. Це, у першу чергу, ретельний критичний відбір медіапродукції та збагачення ним учнівського культуровідповідного середовища; уміння систематизувати отриману інформацію за ступенем важливості; усвідомлення педагогами вагомості художньо-естетичного розвитку учнів та безпосереднього впливу на нього медіапростору, відповідно й формування медійної культури та медіакомпетентності самого вчителя; дозований підбір медіаматеріалу для художньо-естетичного розвитку та спілкування з ним учнів, тобто керованість якісного та кількісного потоку засобів масової інформації з метою свідомого користування ними.

Сучасні медіа розглядаються як позитивний суспільний фактор, який вимагає від громадян, зокрема й учнів, володіння певними вміннями та навичками. У «Резолюції щодо медіаграмотності у цифровому світі» [5] наголошено на необхідності цілеспрямованого розвитку медіаосвіти, запропоновано рекомендації щодо шляхів упровадження цього завдання на різних освітніх рівнях. Адже медіаматеріали широко представлені різними видами, серед яких кіно, телебачення, радіо, преса, інтернет-сайти, комп'ютерні ігри тощо. Тому так важливо з потоку цієї інформації вміти вибирати й використовувати найбільш раціональний матеріал для художньо-естетичного розвитку і педагогам, і батькам, і самим учням.

Таким чином, художньо-естетичний розвиток школярів в умовах сучасного медіапростору передбачає формування здатності сприймати прекрасне в мистецтві та довкіллі; необхідність брати посильну участь у створенні прекрасного в житті та творчості; формування художніх та естетичних смаків, естетичних почуттів, творчих здібностей. Цьому може сприяти сучасна медійна освіта, яка створює всі умови для активної участі школярів у житті суспільства, але за вмілого користування отриманою інформацією. Через це сьогодні досить важливим є питання медіаосвіти

молоді, необхідності зростання їхньої медійної грамотності, що може стати темою подальших наукових розвідок.

Література

1. **Концепція впровадження медіаосвіти в Україні** // Інститут соціальної та політичної психології НАПН України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://jspp.org.ua/news_44.htm
2. **Хомич О. О.** Особливості становлення медіа-освіти в Україні / О. О. Хомич // [Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки](#). – 2013. – № 13 (1). – С. 43-49.
3. **Башманівська Л. А.** Формування художніх смаків учнів основної школи в процесі вивчення літератури рідного краю: автореф. дис. ...канд. пед. наук: / Л. А. Башманівська. – К, 2004. – 20 с.
4. **Дронова О. О.** Проблема художньо-естетичного розвитку дітей дошкільного віку в сучасному медіа-просторі / О. О. Дронова // [Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки](#). – 2013. – № 13 (272). – Ч. I. – С. 85-95.
5. **European Parliament resolution** of 16 December 2008 on media literacy in a digital world (2008/2129(INI)) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2008-0598+0+DOC+XML+V0//EN>